

IK BEN GEEN TOERIST, IK LEEF HIER!

Ik ben opgegroeid in een dorp. In Krommenie om precies te zijn. En Krommenie was een dorp. In ieder geval tot 1975. Toen werd het onderdeel van Zaanstad. Niet als het aan ons, dorpsjeugd had gelegen. Scanderend maakten wij de straten van ons dorp onveilig. Zaanstad nooit! Of; Krommenie en Assendelft worden één. Wij wilden niet tot de grote stad behoren. We wilden onszelf blijven. Dorpscultuur. Puzzeltochten, af en toe een fanfare, een eigen bioscoop en natuurlijk de traditionele luilakvuren.

Toch trok dat stadsgevoel ook wel. Naarmate ik ouder werd. Misschien ontgroeide ik het dorp wel. Daar was natuurlijk Amsterdam. Die poel des verderf waar je volgens mijn moeder alleen heen ging om beroofd te worden, of een mes tussen je schouderbladen te krijgen. Als vijftienjarige ontdekte ik dat er nog veel meer te halen was. Kleding, lp's, gratis bandjes op straat. De grootstedelijke cultuur. Die werd natuurlijk door mij flink opgesnoven. (Drugcultuur?)

Tot die tijd voorzag het dorp Krommenie nog wel in genoeg uitgaansleven. Discotheek de Grot, La Bamba en als je echt durfde: Het Witte Huisje. Ik hoefde niet voorbij de dorpsgrenzen.

Tot ik punk werd. Toen was Zaandam the place to be. Drieluik, Spinnewiel, Makkerijtje. Tegencultuur. Volop aanwezig in deze dubieuze etablissementen. Vrijwel afwezig in Krommenie. De bioscoop was verdwenen, de Groote Weiver nog niet gekraakt.

En kraken wilde ik natuurlijk wel. Daarvoor moest je in Zaandam zijn. Tegencultuur. Dus daar ging ik voortaan heen. De eerste keer dat ik echt in aanraking kwam met deze Zaanse krakerswereld was op de Dam. Ik herinner mij een zonovergoten middag waarop twee jonge jongens op gitaren speelden voor een gekraakt winkelpandje. Binnen kon je tweedehands kleding kopen, punkplaten, vage schrijfsels en buttons.

Buttons! Als Punker kon je ook niet zonder: Sex pistols, anarchy in the UK (ook al leefde je in Nederland) zwart-wit geblokt omdat Ska te gek was, geel, groen rood omdat reggae ook te gek was. Destroy fascism, want je wilde wel laten zien waar je stond. Daar had je buttons voor. Popcultuur? Punkcultuur!

In dat winkeltje op de Dam vond ik een hele mooie, met de tekst: "I am not a tourist, I live here..." Het duurde even voor ik hem goed begreep, maar het sprak mij wel meteen aan en ook de prijs van een kwartje hielp wel mee.

En dan draag je zo'n button. Met een tekst waarvan de ware betekenis langzaam begon door te sijpelen. Je ziet er als punker raar uit, dus denken mensen misschien dat je van een andere planeet afkomstig bent. Die vraag is mij inderdaad wel eens gesteld. Een man, leunend tegen zijn deurpost informeerde of ik van Mars kwam. Daar is later nog een boek over geschreven.

Het doel van zo'n button is dat je iets wil laten zien. Ik wou dus laten zien dat ik beslist geen toerist was. En waar kon je dat beter doen dan op de Zaanse Schans. Oud-Hollandse cultuur.

Daar liep ik dus rond als 17-jarige punker, met piekharen en een hondenriem om mijn nek, gescheurde broek en zwart jasje van het Zwitserse leger (een leren jas was buiten mijn budget), legerkistjes en buttons. De tekst moet ongetwijfeld te klein zijn geweest om goed te kunnen lezen voor de passanten die ook nog eens te veel werden afgeleid door mijn uiterlijk, maar het ging mij om het statement. "I am not a tourist, I live here..."

Om duidelijk te maken dat óók ik hier woonde, dat dit mijn wereld is. Ook al voelde ik mij er toen, als 17-jarige punker niet echt in thuis. Daarom was ik ook punk geworden. Ik vond geestverwanten in deze tegencultuur.

Vier jaar geleden was ik op de Zaanse Schans om materiaal te verzamelen voor het eerste Zaanse kleurboek voor volwassenen met als thema 'molens', Zaanse molens. Ik dacht terug aan die button van toen. Vooral omdat ik nu zelf als een toerist foto's liep te maken van de daar aanwezige molens.

Ik zag er nu zelf uit als een toerist. De punkdagen liggen ver achter mij (hoewel, eens een punker, altijd een punker...) en nu zou zo'n button echt goed van pas komen. En wellicht ook beter overkomen. Mensen zouden nu niet worden afgeleid door mijn uiterlijk. Ik leek in alles als één van hen, fototoestel in de aanslag. Maar hé, ik ben geen toerist hoor, ik leef hier. Die molens behoren tot mijn wereld, tot de stad waar ik in woon; ze zijn van mij! Ze behoren tot mijn identiteit want ik leef hier.

Ergens kwam die punkmentaliteit weer een beetje naar boven. Die tegencultuur is ook wel iets waar ik mij nog steeds in thuis voel. De rafelranden, de broedplaatsen, schurende kunst. Maar de dorpse cultuur, het Zaanse erfgoed is evengoed onderdeel van mijn habitat, ook daar voel ik me thuis. Misschien schuurt dat ook wel, maar het is een goed schuren.

Het is juist dit wat in mijn beleving de Zaanstreek uniek maakt. Hier kom je niet alleen aan je trekken met die dosis dwarsheid, maar ook met oude historie. Die hele Zaanse methode waar wij het de vorige keer over hadden komt ook voort uit een soort opportunistische dwarsheid. En dat alles kleurt mijn blik hoe ik naar de stad kijk. Niet dus als een toerist, maar als iemand die hier leeft.

Jacob Passander

Uitgesproken column tijdens Platform Aan de Zaan avond op 1 april 2019.
Thema: Cultuur en Stad, #70 Heeft u al een klap van de molen gehad?